

FØRBRUGERRÅDET

Folketingets Europaudvalg
Christiansborg
1240 København K

Dok. 33632

25. maj 2005

Møde i Europaudvalget 27. maj 2005

Hermed Forbrugerrådets kommentarer til udvalgte punkter på Europaudvalgets dagsorden den 27. maj 2005 kl. 11.

Rådsmøde nr. 2663 (beskæftigelse, socialpolitik, sundhed og forbrugerbeskyttelse) den 2.-3. juni 2005

Pkt. 9. Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om lægemidler til pædiatrisk brug og om ændring af forordning (EØF)1768/92, direktiv 2001/83/EF og forordning (EF) nr. 726/04. Politisk drøftelse. KOM (2004) 0599.

- Regeringen opfordres til at støtte forslaget, da der mangler viden om lægemidlers virkninger på børn.
- Der bør etableres en pædiatrisk ekspertkomité inden for EMEA, som skal vurdere og godkende forskning.
- Alle forskningsresultater bør offentliggøres, og der bør sikres koordinering af undersøgelser.

./. Se uddybning i vedlagte høringssvar af 15. november 2004.

Pkt. 12. Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets beslutning om etablering af et handlingsprogram for sundhed og forbrugerbeskyttelse (2007-2013). Politisk drøftelse (åben debat). KOM(2005) 0115.

- Målsætningen om at beskytte borgerne imod risici og trusler bør udvides til at omfatte områder, hvor den enkelte har valgmuligheder, men alligevel udsættes for risici.
- Regeringen opfordres til at støtte målet om at sikre synergier mellem de nationale sundhedssystemer og derved opnå større effektivitet og bedre ydelser.
- Der bør sikres flere ressourcer til forbrugerrepræsentation i standardiseringsarbejde.

./. Se uddybning i vedlagte høringssvar af 11. maj 2005.

Pkt. 13. Udkast til rådskonklusioner om fedme, ernæring og fysisk aktivitet. Vedtagelse og drøftelse.

Regeringen opfordres til at støtte forslaget med følgende tilføjelser:

- Kommissionen skal opfordres til at arbejde for en bedre ernæringsmærkning, herunder indførelse af obligatoriske næringsdeklarationer og indførelse af et europæisk, obligatorisk trafiklysernæringsmærke, der skal være en samlet grafisk fortolkning af næringsdeklarationen og indføres sammen med det kommende forslag om næringsdeklarationer.
- Kommissionen skal opfordres til at indføre et europæisk forbud mod al markedsføring af usunde fødevarer over for børn.
- Kommissionen skal opfordres til at lade EFSA udarbejde ernæringsprofiler, dvs. kriterier for fødevarer, der kan karakteriseres som "sunde" eller "usunde". Disse kriterier skal kunne benyttes til al relevant lovgivning, fx vedr. trafiklysmærke, anprisninger og markedsføring.

./.

Hvad angår et ernæringsmærke og forbud mod markedsføring henviser Forbrugerrådet til kravene i vedlagte bilag, som omhandler disse emner både på nationalt og på europæisk niveau.

Rådsmøde nr. 2664 (retlige og indre anliggender) den 2.-3. juni 2005

Pkt. 2. Rammeafgørelse om logning af data om teletrafik. Politisk enighed.

- Forbrugerrådet har ingen indvendinger imod, at der på EU-plan indføres en rammeafgørelse om logning af data, idet indholdet ikke afviger væsentligt fra de nationale rammer, som Danmark allerede har vedtaget (jf. lovbekg. 661 af 10. juli 2003 om konkurrencen og forbrugerforhold på telemarkedet som ændret ved lov nr. 225 af 31. marts 2004)
- Forbrugerrådet støtter, at hver medlemsstat selv fastsætter reglernes nærmere indhold og i den forbindelse er underlagt direktiv 95/46/EF om persondatabeskyttelse
- Forbrugerrådet gør i den forbindelse opmærksom på, at det *ikke* er tilstrækkeligt, at det nærmere indhold af de allerede eksisterende danske regler samt de eventuelle ændringer, denne rammeafgørelse medfører, fastsættes administrativt.

./.

Se uddybning i vedlagte høringssvar af 6. februar 2002.

Med venlig hilsen

Rasmus Kjeldahl
Direktør

Villy Dyhr
Chef for Politisk Afdeling

Indenrigs- og Sundhedsministeriet
Slotsholmsgade 10 - 12
1216 København K

Att. Paul Schüder

E-mail: jw@im.dk

15. november 2004

Lægemidler til pædiatrisk brug

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har med brev af 2. november 2004 sendt Europa-Parlamentets og Rådets forslag til forordning om lægemidler til pædiatrisk brug og om ændring af visse forordninger og direktiver i høring.

Det er på den ene side Forbrugerrådets opfattelse, at der knytter sig mange etiske problemstillinger til at foretage forsøg på børn, også når det gælder lægemidler. På den anden side opfatter Forbrugerrådet den nuværende situation som uacceptabel, fordi børn behandles med lægemidler, som kun er afprøvet på voksne, og der mangler viden om lægemidlers gavnlige og skadelige virkninger på børn. Der er efter Forbrugerrådets opfattelse behov for at rette op på denne situation, således at børn på lige fod med voksne kan sikres adgang til virksomme lægemidler af høj kvalitet. Forbrugerrådet kan på den baggrund støtte det foreliggende forslag og de overordnede intentioner i forslaget.

Forbrugerrådet ser det hensigtsmæssigt at etablere en pædiatrisk ekspertkomité inden for EMEA, som skal vurdere og godkende producenternes forskning, når det gælder lægemidler til børn. Forbrugerrådet har bemærket, at ekspertkomitéen skal vurdere og godkende lægemiddelproducenternes testplaner, og at det skal foregå med hensyntagen til, at der kun må foretages test på børn, hvis der er mulige terapeutiske fordele for børn forbundet med det pågældende lægemiddel, at det skal undgås, at der foretages overlappende test, eller at test gentages, og at test på børn ikke må forsinke markedsføringstilladelse til medicin til voksne.

Forbrugerrådet lægger endvidere meget stor vægt på, at forskningsresultater, uanset om de er positive eller negative, skal offentliggøres, og at lægemiddelproducenterne skal forpligtes til dette. Det er endvidere væsentligt, at disse oplysninger fremgår af produktinformationen. Det er også positivt, at der i forslaget lægges op til at indarbejde information om alle igangværende og afsluttede pædiatriske undersøgelser i EudraCT.

Forbrugerrådet finder det meget væsentligt, at producenten skal fremlægge en plan for lægemiddelovervågningen efter markedsføringstilladelsen, samt at der er mulighed for at stille skærpede krav til denne lægemiddelovervågning.

Endelig vil Forbrugerrådet støtte etableringen af et pædiatrisk undersøgelsesprogram, MICE.

Med venlig hilsen

Villy Dyhr
Chef for Politisk Afdeling

Margrethe Nielsen
Sundhedspolitisk medarbejder

Henrik Bruun Johannessen
Forbrugerstyrelsen
E-mail: hbj@fs.dk

11. maj 2005

Forbrugerrådet skal hermed kommentere Kommissionens forslag "Healthier, safer, more confident citizens: a Health and Consumer protection Strategy (COM (2005) 115 final), som er sendt i høring i EU-specialudvalget for forbrugerbeskyttelse.

Ud fra et forbrugerperspektiv er det positivt med et handlingsprogram for sundhed og forbrugerbeskyttelse.

Der opstilles i programmet tre fælles målsætninger for både sundhed og forbrugerbeskyttelse. Den første af disse målsætninger drejer sig om at beskytte borgerne imod risici og trusler, som ligger uden for den enkeltes kontrol. Efter Forbrugerrådets opfattelse er det ikke tilstrækkeligt at lade programmet omfatte risici og trusler uden for den enkeltes kontrol. Programmet er også nødt til at forholde sig til områder, hvor den enkelte faktisk har en valgmulighed, men alligevel udsætter sig for risici. Det gælder f.eks. på tobaksområdet. Det er et tilbagevendende problem, at produkter på markedet viser sig efter langs tids anvendelse at være forbundet med risici. I de tilfælde er det af væsentlig betydning, at der træder en forbrugerbeskyttelse i kraft i form af lydhørhed, registrering af ulykker, skader m.v., og at det ikke blot overlades til den enkeltes valgmuligheder at undgå risici og trusler.

Forbrugerrådet opfatter det som meget positivt, at programmet ud over de indledende og meget overordnede afsnit faktisk også bidrager med meget konkrete handlinger og værktøjer til implementering af programmet. Ud fra et forbrugerperspektiv er det umiddelbart meget positivt at koble handlingsprogrammer sammen på henholdsvis sundhedsområdet og forbrugerbeskyttelse. Dels bidrager det til at se sundhedsområdet mere bredt, end det traditionelt er tilfældet, og dels er det hensigtsmæssigt at lade politik på de to områder ses i en sammenhæng.

Forbrugerrådet hæfter sig især ved målet om at sikre synergier mellem de nationale sundhedssystemer og derved opnå større effektivitet og bedre ydelser. Efter Forbrugerrådets opfattelse kan dette

mål komme patienter og forbrugere til gode, fordi vi i de europæiske lande har mange af de samme sundhedsmæssige problemer. Forbrugerrådet er af den opfattelse, at samarbejde mellem de nationale sundhedssystemer kan medføre fordele for patienter og forbrugere.

Endelig vil Forbrugerrådet gøre opmærksom på behovet for at sikre forbrugerrepræsentation i standardiseringsarbejde. Det er et område, som har behov for et løft og for flere ressourcer med henblik på at sikre forbrugerperspektivet ved udarbejdelse af standarder og en udfordring af producentperspektivet.

Forbrugerrådet forventer senere at få forslaget til høring.

Med venlig hilsen

Villy Dyhr
Chef for Politisk Afdeling

Margrethe Nielsen
Sundhedspolitisk medarbejder

Forbrugerrådet kræver, at familie- og forbrugerministeren snarest muligt indfører et trafiklysernæringsmærke på alle fødevarer

Trafiklysernæringsmærket skal være en samlet, grafisk fortolkning af næringsdeklarationen og samtidig være et redskab, der kan:

- fungere som en neutral og troværdig modvægt til industriens markedsføring
- hjælpe forbrugeren til nemt og hurtigt at kunne træffe et sundt valg i indkøbssituationen

Forbrugerrådet har følgende krav til mærket:

- *De usunde produkter skal også mærkes*, da der er et stort problem med, at industrien markedsfører og mærker varer med højt indhold af sukker og/eller fedt, så de ser sundere ud, end de reelt er
- *Mærket skal baseres på 3 kategorier (trafiklys): rød, gul, grøn svarende til Spis lidt, moderat, meget ("usund", "midt imellem", "sund")*
- *Mærket skal på alle varer*
- *Mærket skal placeres tydeligt på forsiden og ikke gemmes, som det ofte ses med næringsdeklarationerne*
- *Kriterierne for inddeling af fødevarer skal baseres på indholdet af fedt, mættet fedt, sukker (alle sukkerarter (mono- og disaccharider)) samt kostfibre*
- *Der skal kun være ét mærke pr. produkt.* Hvis der fx optræder et grønt mærke for fedt og et rødt for sukker, vil det forvirre forbrugeren, da det ikke fremgår, hvordan det skal vægtes.
- *Grænserne for indholdet af fedt, mættet fedt, sukker og kostfibre skal til dels baseres på de grænseværdier, EU foreslår i forbindelse med forordningen om anprisninger (som diskuteres og forventes vedtaget i løbet af 2005).* Grænserne er ens for alle faste fødevarer og ens for alle drikkevarer. Anvendelse af EU-grænseværdier forbedrer mulighederne for at lave en EU-mærkningsordning, og på længere sigt vil det være en fordel, at der kan skabes enighed om ernæringsprofiler for fødevarer på EU-plan, der både kan benyttes ved lovgivning omkring ernæringsmærker, anprisninger, markedsføring, næringsdeklarationer osv.
- *Udformningen af mærket skal være en rød, gul eller grøn Smiley*

Forbrugerrådets konkrete forslag til en model:

- Fødevarer opdeles grundlæggende i faste og flydende (drikkevarer) med forskellige indholdsgrænser. Se skema nedenfor for indholdsgrænser. Grænsen mellem grøn og gul svarer til EU-Kommissionens forslag til grænser for, hvornår visse ernæringsanprisninger må anvendes. Grænsen mellem gul og rød svarer til et af Fødevarestyrelsens forslag til grænseværdier i "Rapport om ny ernæringsmærkning, februar 2005".
- Det er den dårligste "karakter", der afgør den samlede vurdering, dvs. den bliver rød, hvis vurderingen er rød for blot et af næringsstofferne, selvom alle andre er grønne
- Indholdet af kostfibre benyttes kun for brød og cerealier (korn, gryn, morgenmadsprodukter mv.)
- Undtagelser: Følgende fødevarer får altid det grønne mærke:
 - Uforarbejdet (frisk) frugt og grønt (må godt være fx snittet salat, men ikke tørret frugt eller syltet/marineret frugt eller grønt)
 - Fisk uden tilsat fedtstof. Hvis fisk tilsættes fedtstof (fx makrel i tomat, tun i olie), er det kun det tilsatte fedt, der vurderes

Næringsstof		Grøn	Gul	Rød
Fedt	Faste fødevarer	≤ 3 g/100 g	> 3 g/100 g og < 15g/100g	≥ 15 g/100 g
	Drikkevarer	≤ 1,5 g/100 ml	> 1,5g/100 ml og < 7,5g/100 ml	≥ 7,5 g/100 ml
Mættet fedt	Faste fødevarer	≤ 1,5 g/100 g	> 1,5g/100 g og < 5g/100 g	≥ 5 g/100 g
	Drikkevarer	≤ 0,75 g/100 ml	> 0,75g/100 ml og < 2,5g/100 ml	≥ 2,5 g/100 ml
Sukker	Faste fødevarer	≤ 5 g/100 g	> 5g/100 g og < 10g/100 g	≥ 10 g/100 g
	Drikkevarer*	≤ 2,5 g/100 ml	> 2,5g/100 ml og < 5g/100 ml	≥ 5 g/100 ml
Kostfibre**	Faste fødevarer	≥ 6 g/100 g	> 3g/100 g og < 6g/100 g	≤ 3 g/100 g
	Drikkevarer	-		-

* Sukker indgår ikke i vurderingen af mælk og kærnemælk, der ikke er tilsat næringsstoffer (fx tilsat sukker), aroma mv.

** Kostfibre indgår kun i vurderingen af brød og cerealier

Forbrugerrådets supplerende krav:

- Danmark skal stemme imod, at EU's forordning om ernærings- og sundhedsanprisninger, som forventes vedtaget i løbet af 2005, kommer til at blokere for trafiklysmærker, både nationale og et kommende europæisk
- Danmark skal arbejde for, at der indføres et obligatorisk trafiklysmærke på EU-plan i forbindelse med den kommende forordning om næringsdeklarationer (forslag fra EU-Kommissionen forventes i 2006)
- Et ernæringsmærke skal ikke være en erstatning for obligatoriske, letlæselige og standardiserede næringsdeklarationer, men et supplement
- Et ernæringsmærke skal ikke være en erstatning for formidling af generelle kost- og motionsråd.

- Et nyt mærke skal markedsføres over for forbrugerne, herunder en formidling af, at der er tale om en simplificering af spørgsmålet om ernæringsrigtig kost
- Ovenstående model er et forslag. De bagvedliggende kriterier for ordningen, herunder undtagelser, kan ændres, hvis en bred kreds af ernæringseksperter finder frem til en mere brugbar model.

Et forbud kan ikke stå alene

Et trafiklysmærke på alle fødevarer kan ikke stå alene, hvis fedmekurven skal knækkes. Det er afgørende, at alle aktører erkender, at det er et samfundsproblem og tager deres del af ansvaret. Der er brug for en bred vifte af tiltag for at afhjælpe problemerne med den stigende forekomst af fedme. Til sammenligning kan nævnes tobak, hvor regulering af markedsføringen, informationskampagner, undervisning, rygeforbud et stigende antal steder, hjælp til rygestop, skatter, advarsler på pakkerne mv. tilsammen har medført en ændret attitude i befolkningen over for rygning samt et stort fald i antallet af rygere.

Forbrugerrådet arbejder bl.a. for:

- et forbud mod markedsføring af usunde fødevarer over for børn
- obligatoriske, letlæselige og standardiserede næringsdeklarationer
- øget tilgængelighed af ernæringsrigtige fødevarer med et højt naturligt næringsstofindhold og med høj spisekvalitet, herunder også et bredt udbud af ernæringsrigtig fastfood og convenienceprodukter samt et sundere fødevarersortiment i restauranter, cafeteriaer, kiosker samt i den offentlige kostforplejning
- at ernæringsrelateret produktinformation via markedsføring, mærkning, oplysninger på internettet mv. er korrekt, læsbar, veldokumenteret samt i overensstemmelse med fødevarernes reelle næringsværdi og den officielle ernæringspolitik
- at det bliver nemt og overskueligt for forbrugerne altid at kunne træffe et sundt valg gennem udbredelse af information om fødevarernes sammensætning og indhold
- at der tages offentlige og private tiltag, som fremmer indtaget af sunde fødevarer
- at metoder til fremme af ernæringsrigtige kostvaner undersøges, og at de, der virker, anvendes
- at information om sunde kostvaner, hensigtsmæssig tilberedning og opbevaring formidles effektivt til befolkningen, herunder til specifikke grupper
- at der undervises i grundskolen om fødevarers sammensætning, sundhed, sikkerhed og kvalitet

Se også www.fbr.dk/smiley

Der er ingen grunde til at lade være:

Forbrugerrådet kræver et dansk forbud nu mod markedsføring af usunde fødevarer over for børn under 16 år

Følgende typer markedsføring skal omfattes af forbudet:

- Alle deciderede reklamer for usunde fødevarer, hvor enten produktet eller selve markedsføringen direkte henvender sig til børn under 16 år
- Al børnemålrettet omtale af eller brug af figurer, symboler mv. for usunde fødevarer - f.eks. på internettet eller i informationsmateriale - medmindre det har karakter af sober ernæringsoplysning. Dette betyder fx, at Kinderæg eller Frosties-tigern ikke må optræde i børnespil på nettet, eller at melodier/jingler/lyde, der forbindes med usunde produkter, ikke må bruges til mobilringetoner
- Al markedsføring af usunde fødevarer i medier for børn, omkring børneprogrammer eller andre steder, som primært ses af børn

Følgende vil *ikke* være omfattet af forbudet:

- Virksomheder kan arrangere skoleturneringer mv., hvis navne, logoer, figurer mv. for usunde produkter ikke anvendes
- Virksomheder kan udarbejde skolemateriale om kost og ernæring mv., hvis det lever op til kriterierne om sober ernæringsinformation

Ved "usunde fødevarer" forstås fødevarer, der blandt andet er rige på sukker, salt og fedt, og som derfor ikke lever op til en række kriterier, som fastsættes af Fødevarestyrelsen.

Myndighederne skal desuden definere en klar grænse mellem markedsføring og sober ernæringsoplysning, herunder også information på internettet, så de usunde produkter aldrig kommer til at optræde i en kontekst, der fremstiller dem mere sunde, end de reelt er.

Ligeledes skal det defineres, i hvilket omfang markedsføring over for børn via markedsføring målrettet familier kan reguleres.

I Sverige og Norge er der et forbud mod tv-reklamer, der henvender sig til børn under 12 år. EU's kommissær for fødevarer og forbrug Markos Kyprianou vil bede industrien om at stoppe markedsføringen over for børn frivilligt senest i starten af 2006. Hvis de ikke lever op til det, vil EU lovgive på området. Forbrugerrådet mener, at Danmark skal arbejde aktivt for europæisk lovgivning, men at vi ikke skal nøjes med at vente på EU. Danmark skal allerede nu ved et dansk forbud signalere, at vi mener det.

Forbrugerrådet opfordrer til, at der snarest muligt efter valget fremsættes et lovforslag om et forbud.

Et forbud kan ikke stå alene

Et forbud mod markedsføring af usunde produkter kan ikke stå alene, hvis fedmekurven skal knækkes. Det er afgørende, at alle aktører erkender, at det er et samfundsproblem og tager deres del af ansvaret. Der er brug for en bred vifte af tiltag for at afhjælpe problemerne med den stigende forekomst af fedme. Til sammenligning kan nævnes tobak, hvor regulering af markedsføringen, informationskampagner, undervisning, rygeforbud et stigende antal steder, hjælp til rygestop, skatter, advarsler på pakkerne mv. tilsammen har medført en ændret attitude i befolkningen over for rygning samt et stort fald i antallet af rygere.

Forbrugerrådet arbejder generelt for:

- øget tilgængelighed af ernæringsrigtige fødevarer med et højt naturligt næringsstofindhold og med høj spisekvalitet, herunder også et bredt udbud af ernæringsrigtig fastfood og convenienceprodukter samt et sundere fødevarsortiment i restauranter, cafeterier, kiosker samt i den offentlige kostforplejning
- at ernæringsrelateret produktinformation via markedsføring, mærkning, oplysninger på internettet mv. er korrekt, lædig, veldokumenteret samt i overensstemmelse med fødevarernes reelle næringsværdi og den officielle ernæringspolitik
- at det bliver nemt og overskueligt for forbrugerne altid at kunne træffe et sundt valg gennem udbredelse af information om fødevarernes sammensætning og indhold
- at der tages offentlige og private tiltag, som fremmer indtaget af sunde fødevarer

Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Anette Høyrup
Dok. FBR Lib:1144.1/-

6. februar 2002

Forbrugerrådets bemærkninger til regeringens terrorkpakke

Der henvises til Lovforslag L 35 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet, våbenloven, udleveringsloven samt lov om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige mv. (Gennemførelse af FN-konventionen til bekæmpelse af finansiering af terrorisme, gennemførelse af FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1373 (2001) samt øvrige initiativer til bekæmpelse af terrorisme m.v.).

Forbrugerrådet hilser regeringens intentioner om terrorbekæmpelse velkommen. Det er naturligt, at der fra lovgivers side reageres på verdenssituationen efter ulykken den 11. september 2001. De nye regler må dog ikke vedtages i en sådan hast, at man ikke når at tage den nødvendige og dybdegående diskussion af, hvilke konsekvenser reglerne har for danske borgeres retssikkerhed i et demokratisk samfund.

Forbrugerrådet ønsker med denne henvendelse at fremkomme med bemærkninger til lovforslagets § 2 om indgreb i meddelelseshemmeligheden jf. forslaget § 786, der udvider registreringen af borgernes elektroniske kommunikation:

”Det påhviler udbydere af telenet eller teletjenester at foretage registrering og opbevaring i 1 år af teletrafik til brug for efterforskning og retsforfølgning af strafbare forhold. Justitsministeren fastsætter efter forhandling med ministeren for videnskab, teknologi og udvikling nærmere regler om denne registrering og opbevaring”.

Øget registrering

Forbrugerrådet er skeptisk overfor den udvikling samfundet tager i retning af øget elektronisk registrering af persondata på bekostning af privatlivets fred. Forbrugerrådet går ind i denne diskussion fordi, de nye muligheder for registrering oftest tilvejebringes via den omfattende brug af elektroniske produkter og services – i form af pc'ere og mobiltelefoner - som er populære blandt forbrugerne.

For mindre end et år siden vedtog Folketinget loven om udvidet teleoplysning, som giver teleudbydere og politiet mulighed for at kortlægge borgeres geografiske færden, når de anvender deres mobiltelefon i nærheden af gerningsstedet til en forbrydelse. Den udbredte brug af internet og mobiltelefoner betyder endvidere, at der registreres et stigende antal oplysninger om den enkelte person. Senest er der fremsat et lovforslag om øget kameraovervågning i banker; et forslag, som føjer sig til rækken af love, der tillader videoovervågning. Nærværende lovforslag er ikke blot et skridt på vejen mod øget registrering, men åbner tilmed op for oprettelse af databaser med personoplysninger, hvilket Forbrugerrådet finder særligt problematisk.

Den samlede effekt kendes ikke

Den enkelte lov kan isoleret set være velbegrundet, idet den forfølger et fornuftigt formål som bekæmpelse af alvorlig kriminalitet. Problemet, som Forbrugerrådet ser det, er, at den samlede effekt af de forskellige love ikke tages i betragtning, og at der ikke er overblik over hvor langt lovgiver ønsker at gå i retning af øget registrering. Samtidigt er det vigtigt at gøre opmærksom på, at oprettelse af databaser indebærer, at borgerne mister kontrollen over deres egne persondata, idet disse oplagres hos virksomheder. Selve opbevaringen af data, som lovforslaget lægger op til, højner risikoen for misbrug, hvilket øger utrygheden for borgerne.

Usikkerhed bremser udviklingen

Det er uheldigt, hvis en generel usikkerhed blandt borgerne med hensyn til misbrug af personoplysninger bremser afgivelse af oplysninger og dermed IT-udviklingen, hvilket også er til erhvervslivets ugunst. Forbrugerrådet finder, at der er behov for en grundlæggende diskussion af sikkerheden omkring databaserne og selve ejerskabet til de pågældende oplysninger. Hvis borgerne sikres ejerskab til egne persondata samt en form for anonymitet, vil incitamentet til afgivelse af personoplysninger blive større, samtidig med at incitamentet til misbrug mindskes.

En så direkte adgang til registrering og opbevaring af data, som L 35 lægger op til, vil generere en enorm mængde information, idet et stort antal borgere kommunikerer elektronisk i dag. Lagring af IP-adresser, som identificerer brugeren, og e-mail data, der viser hvem den enkelte har sendt til og modtaget e-mails fra, kan samlet give en detaljeret kortlægning af den enkelte borgers adfærd. Oplysningerne skaber præcise personprofiler, og bliver dermed af yderst følsom karakter.

Den omfattende registrering af persondata skaber efter Forbrugerrådets opfattelse stor utryghed i samfundet, dels pga. usikkerheden omkring risikoen for misbrug, dels fordi den øgede registrering får karakter af overvågning, da dataene opsamles uanset efterforskningsmæssig relevans. Registreringen er særlig betænkelig, idet den rammer lovlydige borgeres fri udveksling af informationer, og fordi der er stor sandsynlighed for, at de for politiet relevante personer, går fri

af registreringen, da de vil være klar over opdagelsesrisikoen ved brug af elektronisk kommunikation.

Endvidere er der risiko for lempeligere adgang til selve indholdet af de e-mails og sms-beskeder, der registreres. Brancheforeninger har advaret imod, at lovforslaget, uanset hensigten med blot at registrere afsender- og modtageroplysninger, uundgåeligt medfører, at indholdet registreres og arkiveres i databaserne. Lovforslaget tager ikke højde for den risiko for misbrug, som registrering af sådanne oplysninger kan medføre. Forbrugerrådet ønsker også at gøre opmærksom på, at eksperter har fremført, at beskyttelsen i kraft af en betingelse om retskendelse kan være illusorisk. Efter politiets statistik accepteres politiets anmodning om indgreb i 97% af tilfældene, hvorfor det bør diskuteres, hvorvidt kravet om dommerkendelsen kan få karakter af et gummistempel.

Ejerskab til egne data

Forbrugerrådet er grundlæggende imod den øgede oprettelse af databaser med lagret persondata. Afgivelse af persondata øger utrygheden, men en decideret lagring og akkumulering af information om den enkelte kan krænke individets integritet, idet borgerne mister kontrol over deres egne data. Forbrugerrådet er af den opfattelse, at det er borgerne selv, der som privatpersoner bør kunne kontrollere deres egne data og ikke overlade kontrollen til virksomheder, som er drevet af kommercielle- og/eller efterforskningsmæssige interesser. Forbrugerrådet er naturligvis enig i det efterforskningsmæssige behov som i visse situationer kan være tilstede. Når registrering sker, og hvis decideret opbevaring er nødvendig, bør man overveje at skabe system, der i højere grad sikrer den enkelte borger en form for anonymitet, der samtidig muliggør politimæssig efterforskning.

Lovregulering samt information

I det tilfælde Folketinget vedtager lovforslaget som fremsat, finder Forbrugerrådet det betænkeligt, at de nærmere regler omkring hvilke data, der skal gemmes, og i hvilken periode, skal fastsættes administrativt i en bekendtgørelse. Reglernes indhold har afgørende betydning for overvågningens omfang og kan få vidtgående konsekvenser for borgernes integritet. Lovforslaget bør derfor som minimum stille krav om, at de nærmere regler skal vedtages ved lov, således at indholdet fastsættes efter en demokratisk debat og efter grundig behandling i Folketinget. Såfremt den nærmere regulering fastsættes administrativt, er Forbrugerrådet skeptisk overfor reglen om, at det er Justitsministeriet, der – som politimyndighed - er initiativtager til bekendtgørelsen og således blot efter forhandling med ministeren for videnskab, teknologi og udvikling skal forfatte det nærmere indhold.

Endvidere bør det efter Forbrugerrådets opfattelse udtrykkeligt fremgå af lovteksten, at persondatalovens regler om den dataansvarliges oplysningspligt finder anvendelse. Det er således af-

gørende, at borgerne ved brug af de produkter og services som medfører registrering bliver fuldt informeret herom. Forbrugerrådet må opfordre til, at tele- og internetudbydere får en decideret persondatapolitik, som eksempelvis fremgår af abonnementsvilkår og lignende.

Behov for debat

Det er vigtigt at finde den rigtige balance mellem på den ene side bekæmpelse og opklaring af kriminalitet og på den anden side beskyttelse af borgernes grundlæggende krav på privatlivsfred. Udviklingen går stærkt, og resulterer i mange reguleringstiltag, der samlet set kan skabe utryghed for den enkelte. Usikkerhed omkring den øgede registrering kan som nævnt medføre en tilbageholdenhed i brugen af IT, hvilket går imod den politiske målsætning om Danmark som førende IT-nation.

For at kunne tage kvalificeret stilling til, hvor langt Danmark skal gå i retning af øget registrering, vil Forbrugerrådet opfordre Folketinget til at nedsætte et udvalg, der skal have til opgave at skabe et overblik over den samlede lovgivning på området. Endvidere må Forbrugerrådet anbefale, at der tages en grundlæggende diskussion om retten til - og kontrollen over - egne persondata. Sikkerhedskravene til oprettelse af elektroniske databaser bør vurderes og borgernes anonymitet sikres. Dette er efter Forbrugerrådets opfattelse en forudsætning for at opnå tilstrækkelig tryghed for borgerne og hindre, at Danmark får karakter af et overvågningssamfund.

Med venlig hilsen

Kirsten Nielsen

Formand

cc: Justitsministeriet